

## ДО ПИТАННЯ ПРО ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ОПТИМІЗАЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

*Аналізується понятійно-категоріальний апарат дослідження проблем оптимізації цивільного судочинства. Підтримується думка про судову владу як владу правозастосовну, для якої характерні самостійність, повнота і винятковість, особлива форма розгляду правових спорів (правосуддя), функціональне призначення — захист прав, свобод і інтересів особи.*

*Обгрунтовується, що з метою подолання відриву діяльності від правовідносин, визнаючи первинність, а не похідність правовідносин від діяльності, тільки визначення цивільного судочинства через категорію правовідношення здатне чітко проявити і позначити співвідношення таких категорій як право і процес.*

**Ключові слова:** *судова влада, правосуддя, суд, цивільне судочинство, правовідношення, процесуальна форма.*

### **Гулик А. Г. К вопросу о понятийно-категориальном аппарате исследования проблем оптимизации гражданского судопроизводства**

*Анализируется понятийно-категориальный аппарат исследования проблем оптимизации гражданского судопроизводства. Поддерживается мнение о судебной власти как власти правоприменительной, для которой характерны самостоятельность, полнота и исключительность, особая форма рассмотрения правовых споров (правосудие), функциональное предназначение — защита прав, свобод и интересов личности.*

*Обосновывается, что в целях преодоления отрыва деятельности от правоотношений, признавая первичность, а не производность правоотношений от деятельности, только определение гражданского судопроизводства через категорию правоотношение способно четко проявить и обозначить соотношение таких категорий как право и процесс.*

**Ключевые слова:** *судебная власть, правосудие, суд, гражданское судопроизводство, правоотношение, процессуальная форма.*

**Gulyk Andrii. Conceptual and categorical apparatus for studying the problems of optimizing civil proceedings**

*The article is devoted to the analysis of the conceptual and categorical apparatus of the study of the problems of optimizing civil proceedings. The author supports the opinion that the judiciary is a law enforcement authority characterized by autonomy, completeness and exclusivity, and it is a special form of consideration of legal disputes (justice) with a special functional purpose, such as the protection of the rights, freedoms and interests of the individual.*

*Although they reflect different spheres of public life, the categories of judicial power (judiciary) and justice are interrelated. There are no grounds for the opposite, namely, the opposition of these phenomena, since both of them are directly related to the functioning of such a social and legal institution as a court. The author justifies that in order to overcome the separation of activities from legal relations, recognizing the primacy and not the productivity of legal relations from activities, one should agree that only the definition of civil litigation through the legal relationship category is able to clearly show and designate the ratio of such categories as law and process.*

**Keywords:** *judicial authority, justice, court, civil proceedings, legal relations, procedural form.*

Пошук нової моделі судової влади і належних механізмів її реалізації характерний сьогодні для нашої країни. Здійснювані перетворення судової системи мають на меті повернути попередню довіру до судової влади, остаточно усталити уявлення про суд як дієвий інструмент вирішення конфліктів у суспільстві, усунути недоліки законодавства та розв'язати накопичені проблеми правозастосування. У цих умовах усе більш знаковою вбачається необхідність концептуального переосмислення наукового надбання цивілістичної процесуальної думки. Йдеться про важливість формування нового контексту дослідження концептуальних правових категорій і понять цивілістичної процесуальної науки. Вивчення основних категорій є важливим не тільки в аспекті оцінки наявного поняттєво-категоріального апарату науки цивільного процесуального права. Через визначення понять і категорій визначаються вихідні тези дослідження теоретичних проблем оптимізації цивільного судочинства.

Учені справедливо звертають увагу на те, що в поєднанні з методами наукового пізнання наукові категорії та поняття допомагають дослідникові досягнути нових знань<sup>1</sup>. Не буде

перебільшенням вважати, що саме поняття й категорії дозволяють сформувати логічно завершену і несуперечливу систему наукового знання про цивільну процесуальну діяльність, єдині методологічні підходи до її нормативної регламентації, і як наслідок, розглядати цивільне судочинство як явище, правова природа й сутність якого всебічно вивчена й пізнана.

Ключовими у виокремлюваному переліку основних понять і категорій дослідження проблем оптимізації цивільного судочинства є категорії судової влади і правосуддя, характеристика яких і сьогодні породжує різноманітність поглядів і підходів її дослідників<sup>2</sup>. З огляду на це, не позбавленим підстав видається звернення до доктринальної правової літератури з метою визначення дійсного змісту досліджуваних категорій.

Як відомо, спочатку слово «суд», етимологія якого є похідною від дієслів судити, розуміти, обміркувати; вирішувати, розглядати й робити висновок, тлумачили по-різному. Його вживали й у контексті наявних на той час звичаїв розгляду справи, і щодо моменту ухвалення рішення, і щодо форми судового збору або доходу<sup>3</sup>.

Перші більш-менш осмислені дослідження судової влади, як правило, датуються другою половиною XIX століття. Звичайно, це були тільки перші паростки нового знання про судову владу, дослідники тільки наближалися до формування концепції функціонування судової влади. Разом із тим, в обґрунтуванні основних засад такої концепції чітко прослідковується наступна тенденція:

По-перше, поняття судової влади розглядається в контексті поділу влад, тобто висвітлюються здебільшого її державно-правові аспекти. У цивільній процесуальній літературі про судову владу говориться остільки, оскільки досліджуються питання відокремлення функції судової влади від законодавчої й адміністративної, або питання співвідношення органів законодавчої, виконавчої й судової влади.

По-друге, усвідомлюючи об'єктивну необхідність у сильній судовій владі, учені значну увагу приділяли юридичним засобам її реалізації.

Унаслідок ретельно досліджуються: цивільні процесуальні відносини суду й інших учасників процесу, як правовідносини особливого роду – владовідносини; права й обов'язки суду як органу державної влади; правоздатність і процесуально-правове становище суду; керівна й спрямовувальна роль суду у процесі – суддівське керівництво; поняття судового рішення – як з позиції змісту й сутності, так і з позиції виконуваності.

По-третє, сутність судової влади визначається через призму її важливості й значущості для особистості та суспільства в цілому<sup>4</sup>.

Із плином часу стає очевидним, що ці ідеї не могли одержати свого належного оформлення в умовах тоталітарного режиму. Знадобився значний час і зусилля для усвідомлення цінності концепту поділу влад і надання суду особливої ролі в суспільстві, закріплення на законодавчому рівні гарантій його незалежності й самостійності.

У сучасній юридичній літературі презентована значна кількість поглядів на сутність судової влади, більшість із яких так чи інакше ґрунтується на авторському сприйнятті поняття «влада»<sup>5</sup>.

Так, якщо виходити з функціонального підходу до розуміння влади, то на перший план у визначенні судової влади виходить її роль в управлінні суспільством. Беручи за основу так звану вольову концепцію влади, необхідно акцентувати увагу на державно-владному характері судової діяльності. Нарешті, якщо розглядати владу з позицій організованої сили, то судова влада постає як соціальна сила, спрямована на відновлення правопорядку.

Полярність висловлюваних суджень ще раз свідчить про те, що категорія судової влади може бути розглянута й вивчена з різних позицій. При цьому практично всіма дослідниками судова влада як правовий феномен пов'язується із принципом поділу влад<sup>6</sup>.

У своєму дослідженні ми будемо дотримуватися хрестоматійних тез щодо легітимності влади; наявності владних органів і посадових осіб; обов'язковості владних рішень, що прийма-

ються; застосування та виконання примусових заходів; охоронюваності влади. У своїй сукупності ці ознаки є першоосновою розуміння судової влади як влади правозастосовної, для якої характерні самостійність, повнота й виключність, особлива форма розгляду правових спорів<sup>7</sup>.

Таке уявлення про судову владу, а також конституційне положення про правосуддя, яке здійснюється тільки судом, надає нам відомі підстави для постановки питання щодо особливостей його сутності.

У тлумачному словнику В. Даля вказується на таке значення слова «правосуддя» – судити по правді, за законом, за совістю<sup>8</sup>. За свідченням М. О. Колоколова, терміни «правосуддя» і «судочинство» є споконвічно давньоруськими і дослівно іншими мовами не перекладаються. Наприклад, дослівний переклад цих слів німецькою мовою дещо незвичний: die Rechtsprechung – судочинство, судовоговіріння, юрисдикція (дослівно правоговіріння), звідси й die Rechtsprechende Gewalt – судова влада (дослівно виходить правовоговірительна влада) або die Rechtspflege – правосуддя, здійснення правосуддя судовими органами, здійснення права (дослівно турбота про право)<sup>9</sup>.

У цивілістичній процесуальній літературі поняття «правосуддя» не є однозначним.

Одні автори традиційно розглядають правосуддя як форму здійснення судової влади<sup>10</sup>.

Для інших дослідників, правосуддя, насамперед, виступає функцією судової влади<sup>11</sup>.

Об'єднуючи дві зазначені позиції, учені в правосудді вбачають не тільки форму реалізації судової влади, але і її функцію<sup>12</sup>.

Деякі правознавці ставлять знак рівності між правосуддям і судочинством, правосуддям і судовою владою<sup>13</sup>.

Крім того, правосуддя аналізується з позиції судово-владних відносин, які містять у собі не тільки вирішення справи по суті, але й нові контрольні повноваження суду<sup>14</sup>.

Як бачимо, категорії судової влади і правосуддя взаємопов'язані, хоча й відображають різні сфери суспільного життя.

Навряд чи можна виявити весь ланцюжок їх взаємозв'язків, використовуючи лише категорії форми або функції. Однак немає підстав і для зворотного – протиставлення явищ, що розглядаються, оскільки вони обидва безпосередньо стосуються функціонування такого соціального і правового інституту як суд.

Не можна не погодитися з тими авторами, які вважають, що судова влада виникає зі статусу суду як державної установи. У свою чергу, категорія «правосуддя» покликана охарактеризувати вчинені судом дії і рішення, які приймаються, з позицій їх підстав. Саме категорія «правосуддя» відображає постійний пошук відповіді на соціальний запит щодо того, як слід вчинити в тому або іншому випадку, хто зі сторін конфлікту правий, у чому ж полягає істина у справі тощо.

Дане поняття поєднує в собі моменти тлумачення норм, адаптації абстрактних правил до конкретних життєвих обставин, заповнення прогалів у правових нормах, коригування приписів закону в контексті відповідності уявленням щодо належного і справедливого<sup>15</sup>.

Таким чином, категорію «правосуддя» правомірно розглядати в контексті власне судової діяльності. Звичайно, це не означає, що необхідно повністю ототожнювати правосуддя й судову діяльність. Йдеться про те, що категорія судової діяльності надає поняттю «правосуддя» системного характеру, дозволяє аналізувати його статику та динаміку, оцінювати не тільки досягнутий результат, але й перебіг судового розгляду цивільних справ.

Розгляд правосуддя як судової діяльності актуалізує проблему сутності цивільного судочинства. Як зазначає Г. П. Тимченко, проблема сутності цивільного судочинства як правосудної форми захисту є однією з найбільш значущих у науці цивільного процесуального права. Протягом тривалого часу вона перебуває в центрі уваги та становить предмет жвавого обговорення в науковій літературі<sup>16</sup>.

Необхідність розробки поняттєво-категоріального апарату цього дослідження спонукає нас знову звернутися до спадщи-

ни цивілістичної процесуальної думки, відтворюючи етапи безперервного розвитку уявлень щодо сутності цивільного судочинства та відображаючи історичну наступність наукового знання.

Перша концепція вивчення цивільного судочинства була сформульована ще на початку становлення цивільної процесуальної науки. Процесуалісти досліджуваного періоду вважали, що цивільне судочинство визначає порядок примусового здійснення цивільного права<sup>17</sup>.

У наступні роки таке розуміння цивільного судочинства було дещо уточнено. Дослідники стверджували, що цивільне судочинство – це встановлений нормами цивільного процесуального права порядок розгляду й вирішення судом цивільних справ, а також порядок виконання постанов судів і деяких інших органів<sup>18</sup>.

Необхідно зазначити, що ці погляди знайшли відображення і в сучасній доктринальній правовій літературі<sup>19</sup>.

Низка авторів у межах цієї концепції пішли шляхом аналізу цивільного судочинства крізь призму процесуальної діяльності щодо розгляду й вирішення цивільних справ<sup>20</sup>.

Уявлення про цивільне судочинство як про процесуальну діяльність одержало широку підтримку в юридичній науці. Підкреслювалося, що цивільне судочинство це не просто діяльність, а система дій суду та інших учасників процесу, здійснювана з метою захисту порушеного або оспорюваного суб'єктивного цивільного права чи охоронюваного законом інтересу<sup>21</sup>. Таке розуміння цивільного судочинства вчені підтримують і сьогодні<sup>22</sup>.

Концептуально близькі до вже названих визначення цивільного судочинства можна знайти в роботах учених, що акцентують свою увагу на цивільних процесуальних правовідносинах. На їх думку, цивільне судочинство – це складні цивільні процесуальні правовідносини, що виникають у зв'язку з розглядом і вирішенням цивільної справи<sup>23</sup>.

Як бачимо, учені-процесуалісти для з'ясування правової природи цивільного судочинства активно використовують такі

категорії, як порядок, процесуальна діяльність або цивільні процесуальні правовідносини, виявляючи їх безпосередні взаємозв'язки. Однак, як писав свого часу О. В. Гагаринов, у роботах представників цієї концепції прослідковується прагнення визначити поняття цивільного судочинства через якийсь один компонент (елемент) цього складного правового явища. Такий підхід не розкриває повністю специфіки цивільного судочинства<sup>24</sup>.

Друга концепція вивчення цивільного судочинства пов'язана з послідовним обґрунтуванням теоретиками цивільного процесу ідеї складного змісту цивільного судочинства.

Враховуючи різноаспектний характер предмету правового регулювання цивільного процесуального права, окремі дослідники спробували подати цивільне судочинство як процесуальні дії суду й осіб, що беруть участь у справі, так і процесуальні відносини, що складаються між судом і особами, що беруть участь у справі<sup>25</sup>.

Цивільна процесуальна доктрина в цілому критично сприйняла запропоновані підходи. Головний аргумент стосувався пошуку дійсно наявного співвідношення між процесуальними діями і процесуальними правовідносинами, розкриття самого характеру зв'язку, усунення роз'єднаності процесуальних дій і процесуальних правовідносин<sup>26</sup>.

З метою пізнання взаємозв'язків між цивільною процесуальною діяльністю й цивільними процесуальними правовідносинами правознавці звернулися до категорій «зміст» і «форма». У цьому зв'язку, цивільне судочинство було розглянуто як система регламентованих нормами цивільного процесуального права процесуальних дій суду щодо здійснення правосуддя у цивільних справах і процесуальних дій інших учасників процесу, які беруть участь у розгляді справи судом і у виконанні судових рішень – дій, які становлять зміст цивільних процесуальних правовідносин і здійснюються в порядку, що визначається нормами цивільного процесуального права<sup>27</sup>.

На деякі суперечності даного підходу вже вказувалося у цивільній процесуальній літературі. За зауваженням дослідни-



ків, таке трактування збіднює зміст цивільного судочинства, оскільки процесуальна діяльність втрачає свій відносно самостійний статус і стає частиною (змістом) цивільних процесуальних правовідносин. При цьому сама ідея про те, що процесуальні дії становлять зміст процесуальних відносин (правовідносин) далеко не беззаперечна<sup>28</sup>.

Ми не ставимо перед собою завдання аналізу сформованих поглядів на предмет, що розглядається, усвідомлюючи, що кожна точка зору відобразила рух цивілістичної процесуальної думки на тому або іншому етапі її розвитку, стала закономірним підсумком досліджень не одного покоління вчених-процесуалістів і становлення вітчизняних шкіл цивільного процесу.

Очевидна корисність здійснених спроб виявлення сутності цивільного судочинства. Вони збагатили уявлення про досліджуване явище, розглянули його з різних методологічних позицій. Якщо для післяреформеної процесуальної науки, через цілком зрозумілі причини, цивільне судочинство є лише елементом у системі реалізації матеріального права, то в наступні періоди поряд з категоріями «порядок провадження», «діяльність» або «система дій» широко використовується категорія «правовідносини».

Проте сформовані підходи не були позбавлені недоліків. Ми солідарні з думкою Ю. Ю. Грибанова, який, на наш погляд, обґрунтовано вважає, що з метою подолання відриву діяльності від правовідносин, визнаючи первинність, а не похідність правовідносин від діяльності, слід погодитися з тим, що тільки визначення цивільного судочинства через категорію «правовідносини» здатне чітко виявити й позначити співвідношення таких категорій, як право і процес.

Як додатковий аргумент цитований автор називає штучне та багато в чому надумане відокремлення діяльності від правовідносин, особливо враховуючи те, що діяльність учасників правовідносин не виокремлюється як окрема категорія в інших галузях. Немає необхідності виокремлювати її і в цивільній процесуальній теорії.

Поняття «правовідносини» повинно бути покладено в основу конструювання дефініції «цивільне судочинство» ще й тому, що являє собою категорію правового порядку, що має усталений зміст. Тільки правова, а не загальнофілософська (як, наприклад, діяльність і інші) категорія здатна логічно точно й несуперечливо розкрити природу цивільного судочинства як правового явища соціальної реальності<sup>29</sup>.

1. *Миколенко О. І.* Категоріальний апарат науки адміністративного процедурного права // *Право і суспільство* /2010. / № 3. С. 96.
2. *Смородинський В. С.* Судова влада в Україні (загальнотеоретичні проблеми): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2001; *Орзих М. Ф.* Судебная власть в механизме защиты прав человека: доктрина и практика // *Юридичний вісник*. № 4; *Шевчук С. В.* Судова правотворчість: світовий досвід і перспективи в Україні. Київ: Реферат, 2007; *Селіванов А. О.* Конституція. Громадянин. Суд. Професійні та суспільні погляди. Київ: УВІД «Рада», 2009; *Брынцев В. Д.* Теория и практика управления судом в правовом государстве: монографія. Київ: Юринком Интер, 2010; *Москвич Л. М.* Эффективность судебной системы: концептуальный анализ: монографія. Харків: ФІНН, 2011; *Прилуцький С. В.* Вступ до теорії судової влади (Суспільство. Правосуддя. Держава): монографія. Київ: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2012.
3. *Дегтярев С. Л.* Реализация судебной власти в гражданском судопроизводстве: теоретико-прикладные проблемы. Москва: Волтерс Клувер, 2007. С. 5.
4. *Савельева Т. А.* Судебная власть в гражданском процессе: дис. ... канд. юрид. наук. Саратов, 1996.
5. *Ткачук О. С.* Проблеми реалізації судової влади у цивільному судочинстві. Харків: Право, 2016. С. 41.
6. *Дегтярев С. Л.* Цит. работа. С. 111.
7. *Власов В. И.* История судебной власти в России. Кн. первая (1019-1917). Москва: Компания Спутник+, 2003. С. 66-70; *Тимченко Г. П.* Способы и процессуальные формы защиты гражданских прав: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харьков, 2012.
8. *Даль В.* Толковый словарь живого великорусского языка: в 4-х томах. Т. 4. Москва: ТЕРРА, 1994. С. 380.
9. *Колоколов Н. А.* Судебная власть: о сущем феномена в логосе: монографія. Москва: Издательская группа «Юрист», 2005. С. 21.
10. *Богданов Е. В.* Правосудие как форма осуществления судебной власти: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Белорусский государственный университет. Минск, 2003. С. 7-8.
11. *Щеглов В. Н.* Гражданское процессуальное правоотношение. Москва: Юрид. лит., 1966. С. 4-6, 15-16.
12. *Савельева Т. А.* Судебная власть в гражданском процессе: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Саратов, 1996. С. 15.
13. *Судебная власть* / под ред. Л. И. Петрухина.

Москва: ООО «ТК Велби», 2003. С. 18, *Попова Ю. А.* Теоретические проблемы гражданской процессуальной (судопроизводственной) формы: современный аспект // Тенденции развития гражданского процессуального права России. Санкт-Петербург: Юрид. центр Пресс, 2008. С. 75-84.

**14.** *Воскобитова Л. А.* Механизм реализации судебной власти посредством уголовного судопроизводства: автореф. дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.09. Москва, 2004. С. 14. **15.** *Джавадов Х. А.* Проблемы ефективності цивільного судочинства. Київ: Вид-во «Юридична думка», 2018. С. 16. **16.** *Тимченко Г. П.* Способы и процессуальные формы защиты гражданских прав: дис. ... канд. юрид. наук. Харьков, 2002.

**17.** *Малышев К. И.* Курс гражданского судопроизводства: в 3 т. Санкт-Петербург, 1874-1879. Т. 1. С. 1; *Исаченко В. Л.* Русское гражданское судопроизводство. Практическое руководство для студентов и начинающих юристов. Петроград, 1915. Т. 1. С. 1. **18.** *Пучинский В. К.* Понятие, предмет, источники советского процессуального права. Москва: Госюриздат, 1966. С. 33. **19.** *Гражданский процесс: учебник / под ред. Комарова В. В.* Харьков: ООО «Одиссей», 2001. С. 22. **20.** *Советское гражданское процессуальное право: Учебное пособие для юрид. вузов и факультетов / отв. ред. М. А. Гурвич.* Москва: Высшая школа, 1964. С. 10. **21.** *Елисейкин П. Ф.* Предмет, принципы и субъекты советского гражданского процессуального права: учебн.пособ. Ярославль: Изд-во Ярославского гос. ун-та, 1974. С. 8. **22.** *Гражданский процесс / под ред. В. И. Тertyшников.* Харьков: Консум, 2001. С. 10. **23.** *Щеглов В. Н.* Советское гражданское процессуальное право (понятие, предмет и метод, принципы, гражданское процессуальное правоотношение): лекции для студентов. Томск: Изд-во Томского ун-та, 1976. С. 71; *Авдеенко Н. И.* Механизм и пределы регулирующего воздействия гражданско-процессуального права. Ленинград: Изд-во Ленинград. ун-та, 1969. С. 46. **24.** *Гагаринов А. В.* Взаимосвязь и взаимодействие гражданского процессуального права, гражданского процесса и гражданской процессуальной формы: дис. ... канд. юрид. наук. Ленинград, 1988. С. 39. **25.** *Абрамов С. Н.* Советский гражданский процесс: учебник. Москва: Юрид. лит., 1952. С. 6; *Чечот Д. М.* Участники гражданского процесса. Москва: Госюриздат, 1960. С. 11. **26.** *Жерулис И. А.* Сущность советского гражданского процесса. Вильнюс: Минтис, 1969. С. 12. **27.** *Курс советского гражданского процессуального права / отв. ред. А. А. Мельников.* Москва: Наука, 1981. Т. 1: Теоретические основы правосудия по гражданским делам. С. 119; *Штефан М. Й.* Цивільний процес. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2001. С. 19; *Цивільний процес України: академічний курс: підручн. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.; за ред. С. Я. Фурси.* Київ: Видавель Фурса С. Я.: КНТ, 2009. С. 56. **28.** *Гагаринов А. В.* Цит. работа. С. 45. **29.** *Грибанов Ю. Ю.* Рассмотрение дел в порядке упрощенного производ-

ства в гражданском и арбитражном процессе: сравнительное исследование правовых систем России и Германии: дис. ... канд. юрид. наук. Кемерово, 2007. С. 43-45.

**Gulyk Andrii. Conceptual and categorical apparatus for studying the problems of optimizing civil proceedings**

The article is devoted to the analysis of the conceptual and categorical apparatus of the study of the problems of optimizing civil proceedings. The researcher notes the importance of creating a new context for the study of the judiciary, justice and civil justice as conceptual legal categories and concepts of civil procedural science.

The author substantiates that concepts and categories allow to form a logically completed and non-contradictory system of scientific knowledge about civil procedural activity, to uniform methodological approaches to its normative regulation and, as a result, to consider civil legal proceedings as a phenomenon, the legal nature and essence of which is comprehensively studied and known.

Among the basic concepts and categories of research of optimizing of civil proceedings problems, the key ones are the categories of judicial authority and justice.

The author proceeds from the fact that the category of the judiciary can be viewed and explored from different perspectives. At the same time, the judiciary as a legal phenomenon is associated with the principle of separation of powers. The author supports the opinion that the judiciary is a law enforcement authority characterized by autonomy, completeness and exclusivity, and it is a special form of consideration of legal disputes (justice) with a special functional purpose, such as the protection of the rights, freedoms and interests of the individual.

Although they reflect different spheres of public life, the categories of judicial power (judiciary) and justice are interrelated. It is hardly possible to identify the entire chain of their relationships, resorting only to the categories of form or function. However, there are no grounds for the opposite, namely, the opposition of these phenomena, since both of them are directly related to the functioning of such a social and legal institution as a court.

The author justifies that in order to overcome the separation of activities from legal relations, recognizing the primacy and not the productivity of legal relations from activities, one should agree that only the definition of civil litigation through the legal relationship category is able to clearly show and designate the ratio of such categories as law and process.

**Keywords:** judicial authority, justice, court, civil proceedings, legal relations, procedural form.